

Nr 8.

Av herrar **Sjödahl** och **Åman**, angående viss ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande.

En betydande del av landets köpenskap förutsätter medverkan av en väl kvalificerad kår av handelsresande. Det måste vara ett samhällsintresse av största betydelse, att denna kårs arbetsförhållanden regleras på ett tillfredsställande sätt.

Särskilt i de fall, då handelsresanden — såsom i stor utsträckning är fallet — är anställd i huvudmannens tjänst och detta kanske sedan mycket lång tid tillbaka, är han i hög grad att anse såsom den ekonomiskt svagare parten, och det är en av lagstiftningens uppgifter att förhindra, att ekonomisk underlägsenhet hos en part i ett arbetsförhållande utnyttjas av den andre.

Enligt 86 och 87 §§ i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande skall, då ersättning för handelsresandes arbete skall utgå i form av provision, i fråga om denna gälla detsamma som i fråga om handelsagenter. Detta innebär, att någon rätt att utfå provision icke föreligger, förrän köparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Då enligt praxis handelsresandes ersättning i regel utgår i form av provision, antingen helt och hållet eller jämte mindre fast lön, så har beroendet av köparens fullgörande av betalningsskyldigheten en utomordentlig betydelse för handelsresanden. Hans ersättning för det nedlagda arbetet blir nämligen beroende på omständigheter som *han* icke kan med säkerhet bedöma och över vilka han inte kan råda, då icke *han* utan huvudmannen äger att sluta försäljningsavtalet, vari bland annat ingår beviljande av kredit.

Endast under en förutsättning kan man anse att handelsresanden bör stå i något ansvar för det avtal, som genom hans förmedling slutits mellan hans huvudman och köparen, nämligen om handelsresanden genom att lämna medvetet oriktiga uppgifter angående köparens solvens på ett otillbörligt sätt påverkat huvudmannen att sluta avtalet och sålunda undanröjt de betänkligheter, som huvudmannen på grund av i vederbörlig ordning inhämtade soliditetsupplysningar kan hava hyst. Ett dylikt svikligt förfarande från handelsresandens sida torde emellertid vara av sådan art, att det föranleder hans skiljande från tjänsten eller från vidare uppdrag och eventuellt skadeståndsansvar enligt i allmänhet gällande skadeståndsregler. Det bör däremot icke tagas i beaktande vid en reglering av handelsresandes normala förhållande till huvudmannen.

Redan den omständigheten, att handelsresandens ersättning för utfört arbete utgår i förhållande till omslutningen av de affärer, som han lyckas få till stånd,

utgör ett osäkerhetsmoment i hans försörjning. Då härtill kommer att handelsresanden åläggas delcredereansvar, d. v. s. ekonomisk garanti för att huvudmannens medkontrahent fullgör sin prestation enligt det av handelsresanden förmedlade arbetet, blir osäkerheten i handelsresandens försörjning än mera markant och i större eller mindre mån beroende på om delcredereansvaret i avtalet utformas såsom skyldighet att återlämna eventuellt uppburen provision eller att utöver uppburen provision till huvudmannen gälda straffprovision eller till och med såsom skyldighet att i större eller mindre mån svara för betalning för vara, som på kredit av huvudmannen överlämnats till medkontrahenten.

Delcredereansvaret har sin förnuftiga mening i kommissionsförhållanden, d. v. s. då i kommission för huvudmannens räkning men i eget namn träffas avtal. Härom innehåller 14 § kommissionslagen, att även i de fall, då handelskommissionär icke står delcredereansvar på grund av avtal, handelsbruk eller annan sedvänja, äger kommittenten av honom kräva avtalets fullgörande där kommissionär i sitt meddelande till kommittenten om uppdragets utförande icke uppger namnet på den, med vilken avtalet slutits.

Till försvar för delcredereansvaret även i förhållande mellan handelsresanden och hans huvudman har anförts, att detta ansvar skulle utgöra ett incitament för handelsresanden att noga göra sig underrättad om kundens vederhäftighet, innan order upptages. Detta försvar kan man numera icke anse hållbart.

Handelsresandens huvudman har genom sin organisation och genom ett mycket högt utvecklat kreditupplysningsväsende den ojämförligt mycket större möjligheten att göra sig förvissad om kundens vederhäftighet, och man måste utgå ifrån, att undersökning härom av huvudmannen alltid företages, innan ordern konfirmeras. Det är då ekonomiskt oförnuftigt att genom en sådan regel som den nu ifrågavarande föranleda, att dubbel kostnad i samma syfte åsamkas handelsresanden och huvudmannen. Då handelsresanden icke erhåller provision på icke godkända order, frestas han på intet sätt att anskaffa värdelösa sådana.

Till detta resonemang kommer ytterligare en synpunkt, som gör sig särskilt starkt gällande i tider med nedåtgående konjunkturer. En kund kan anses tillräckligt stabil vid tiden för orderns upptagande och godkännande, men därefter komma i sämre ekonomisk situation vid inträffad ekonomisk kris. Det är huvudmannen som har att stå den risk, som detta innebär, vid dylika av huvudmannen ensam beviljade mer eller mindre långfristiga krediter. Handelsresandens uppgift är principiellt fullgjord genom att han bringat avtalet till stånd.

Av det anförda torde framgå, att en handelsresande beträffande ersättningen för det arbete han nedlägger för huvudmannens räkning befinner sig i ett mycket ogynnsamt läge. Hans rätt att utfå ersättning är helt beroende på avtalet med huvudmannen. I detta avtalsförhållande är han i regel den sva-

gare parten och på grund härav ofta nödgad att acceptera villkor, som få anses oskäligen och som för honom kunna medföra allvarliga ekonomiska konsekvenser. Det bör i detta avseende framhållas, att då förhållandet mellan handelsresanden och hans huvudman i själva verket är ett tjänsteförhållande, nämnda risk för handelsresanden icke kan likställas eller jämföras med den affärsrisk, som alltid i viss mån föreligger för huvudmannen, som sluter försäljningsavtal. Då huvudmannen, såsom ovan framhållits, har minst samma möjlighet som handelsresanden att bedöma denna risk, är det uppenbarligen mest billigt och rättvist, att huvudmannen bär hela risken för köparens betalningsförsumlighet. Jämfört med den risk som han (huvudmannen) löper för den levererade varans värde, är provisionen för honom av relativt ringa betydelse, medan den för handelsresanden såsom den ekonomiskt i regel svagare parten har en väsentlig sådan.

Deleredereansvarets äventyrliga verkan i tider av nedåtgående konjunktur har även en annan sida, i det att handelsresandens möjligheter att få affärer till stånd i sådana tider i högst betydande grad minskas. Hans bekymmer kommer då att bliva av tvåfaldig natur, dels svårigheten att få affärer till stånd, dels hotet om deleredereansvarets aktualisering i fråga om kunder, som till följd av konjunkturerna råka på obestånd.

För att bereda handelsresanden skälig säkerhet att utfå lönen för sitt arbete torde erfordras, att nuvarande fullständiga avtalsplikt kompletteras med tvingande bestämmelser, varigenom berörda olägenheter elimineras. I 86 och 87 §§ i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande förekommande hänvisningar böra sålunda utgå, såvitt de avse handelsresandes rätt till provision och ersättas med bestämmelser, att handelsresande skall äga rätt utfå provision inom viss kort tid, exempelvis längst tre månader efter det varan expedierats. Vidare bör i samma lag införas bestämmelsen, att utan hinder därav att avtal eller handelsbruk eller annan sedvänja åberopas mot handelsresande avtal om deleredereansvar i form av avstående från avtalad provision eller av straffprovision eller ansvar för varans betalning icke skall vara bindande.

Under hänvisning till vad ovan anförts få vi föreslå,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag om sådan ändring i lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, att handelsresande genom tvingande bestämmelser skyddas i sin rätt till avtalad provision inom viss tid efter varans leverans, samt att avtal, varigenom handelsresande förpliktas till deleredereansvar i form av provisionsåterbäring eller straffprovision eller ansvar för köparens betalning av levererade varor, icke skall vara bindande.

Stockholm den 15 januari 1946.

Edgar Sjö Dahl.

Valter Åman.